

POSTANOWIENIE

22 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Ewa Stefańska (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Aleksander Stępkowski

SSN Leszek Bosek

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 22 czerwca 2023 r. w Warszawie,
zażalenia Województwa [...]

na wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach

z 17 listopada 2022 r., V AGa 268/21,

w sprawie z powództwa Przedsiębiorstwa R. spółki akcyjnej w G.

przeciwko Województwu [...], D. spółce akcyjnej w K.

o zapłatę,

**uchyla zaskarżony wyrok w punkcie I i pozostawia
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego sądowi
wydającemu orzeczenie kończące w sprawie.**

UZASADNIENIE

Na skutek apelacji powoda Przedsiębiorstwa R. S.A. w G., wyrokiem z 17 listopada 2022 r. Sąd Apelacyjny w Katowicach uchylił wyrok Sądu Okręgowego w Katowicach z 26 lutego 2021 r. w części oddalającej powództwo przeciwko Województwu [...] o zapłatę i przekazał sprawę w tym zakresie Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania.

Według Sądu Apelacyjnego pogląd Sądu pierwszej instancji, że roszczeniem uzasadniającym skorzystanie z gwarancji bankowej jest roszczenie niepieniężne o wykonanie umowy, sformułowany w oparciu o literalne brzmienie dokumentów gwarancji oraz zeznania stron i świadków, jest błędny i abstrahuje od celu

(przeznaczenia) takiego sposobu zabezpieczenia inwestycji budowlanej. W ocenie Sądu odwoławczego, gwarancje należytego wykonania kontraktu, zgodnie z treścią stosunku podstawowego i z naturą tego zobowiązania, zabezpieczają bowiem wyłącznie roszczenia pieniężne wynikające z nienależytego wykonania umowy. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, wskazane uchybienie skutkowało nierozpoznanie istoty sprawy przez Sąd Okręgowy. Sąd drugiej instancji podkreślił, że w rozpoznawanej sprawie nie podjęto próby ustalenia wysokości roszczeń odszkodowawczych przysługujących pozwanemu od powoda. Przeprowadzony dowód z opinii biegłego sądowego okazał się nieprzydatny, bowiem w sprawie nie chodzi o zbadanie czy pochodzące z gwarancji środki zostały przeznaczone na dokończenie realizacji inwestycji. Zdaniem Sądu Apelacyjnego, badanie powinno koncentrować się na ustaleniu, jakie roszczenia odszkodowawcze inwestor zaspokoił ze środków pochodzących z ustanowionych przez powoda zabezpieczeń. Wskazał, że przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd pierwszej instancji powinien ustalić zakres roszczeń odszkodowawczych przysługujących pozwanemu w stosunku do powoda, przy uwzględnieniu m.in. nierozliczonych wydatków poniesionych na podwykonawców powoda, zakup materiałów budowlanych, a także ustalić przyczyny, dla których koszty wykonania robót przez P. S.A. były wyższe niż planowane koszty powoda, oraz zakres robót określony w umowie zawartej z nowym wykonawcą.

Pozwane Województwo [...] wniosło zażalenie, w którym zaskarżyło wyrok Sądu Apelacyjnego w punkcie I, tj. w zakresie uchylającym wyrok Sądu pierwszej instancji i przekazującym sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania. Pozwany zarzucił naruszenie art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c. Na tej podstawie wniósł o uchylenie wyroku Sądu Apelacyjnego w zaskarżonej części i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

W odpowiedzi powód wniósł o oddalenie zażalenia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu wywołanym zażaleniem strony, skierowanym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. przeciwko uchyleniu przez sąd drugiej instancji wyroku sądu pierwszej instancji i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, ocenie

podlega jedynie prawidłowość zakwalifikowania przez sąd odwoławczy określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej przez ten sąd podstawie orzeczenia kasatoryjnego. Ocena ta nie obejmuje natomiast merytorycznego stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak i prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się do kwalifikacji powstałej sytuacji procesowej w kontekście przesłanek z art. 386 § 2-4 k.p.c. Oznacza to, że Sąd Najwyższy bada jedynie, czy w sprawie rzeczywiście wystąpiła podstawa do wydania wyroku kasatoryjnego (zob. postanowienia SN: z 22 listopada 2013 r., II CZ 79/13; z 24 stycznia 2014 r., V CZ 87/13; z 22 lipca 2015 r., I UZ 6/15). Wszelkie inne wady, dotyczące naruszeń prawa materialnego, czy też procesowego, nie uzasadniają uchylenia orzeczenia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania i powinny być w systemie apelacji pełnej załatwiane bezpośrednio w postępowaniu apelacyjnym (zob. postanowienia SN: z 19 grudnia 2012 r., II CZ 141/12; z 2 października 2014 r., IV CZ 68/14).

Podstawę wydania przez Sąd Apelacyjny orzeczenia kasatoryjnego stanowił art. 386 § 4 k.p.c., ze względu na stwierdzenie, że nie doszło do rozpoznania istoty sprawy przez Sąd Okręgowy. Pojęcie nierozpoznania istoty sprawy powinno być interpretowane jako wadliwość rozstrzygnięcia, polegająca na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź na zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo oceny merytorycznych zarzutów strony przy bezpodstawnym przyjęciu, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob.m.in. postanowienia SN: z 23 września 1998 r., II CKN 897/97; z 2 lipca 2015 r., V CZ 39/15; wyroki SN: z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00 i z 12 listopada 2007 r., I PK 140/07). Wskazuje się, że przyczyna zaniechania zbadania istoty sprawy może tkwić zarówno w pasywności sądu, jak i w błędnym - co pokaże dopiero kontrola odwoławcza - przyjęciu przesłanki niweczącej lub hamującej roszczenie, tj. prekluzji, przedawnienia, potracenia, braku legitymacji procesowej, prawa zatrzymania itd. (zob. wyrok SN z 23 września 1998 r., II CKN 897/97). W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono, że nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi również w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia

kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej. W takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron, wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. postanowienie SN z 8 marca 2017 r., IV CZ 130/16).

Z uzasadnienia wyroku Sądu Apelacyjnego wynika, że Sąd ten nie podzielił stanowiska Sądu Okręgowego co do tego, że roszczeniem uzasadniającym skorzystanie z gwarancji jest roszczenie niepieniężne o wykonanie umowy. W ocenie Sądu odwoławczego, gwarancje należytego wykonania kontraktu, zgodnie z treścią stosunku podstawowego i z naturą tego zobowiązania, zabezpieczają wyłącznie roszczenia pieniężne wynikające z nienależytego wykonania umowy.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego dominuje pogląd, że dokonanie przez sąd drugiej instancji odmiennej oceny prawnej i związana z tym potrzeba poczynienia dodatkowych ustaleń faktycznych, nie upoważnia co do zasady do zarzucenia sądowi pierwszej instancji nierozpoznania istoty sprawy, a wskazuje jedynie, że istota sprawy nie została rozpoznana prawidłowo. Podkreśla się, że o nierozpoznaniu istoty sprawy nie świadczy potrzeba poczynienia nowych ustaleń co do okoliczności faktycznych sprawy, choćby decydujących z punktu widzenia kierunku jej rozstrzygnięcia. Celem wprowadzenia do obrotu prawnego art. 394¹ k.p.c. było przyspieszenie postępowania, którego długość była negatywnie oceniana przez ustawodawcę. Powoduje to większą odpowiedzialność sądów drugiej instancji za poprawność merytorycznych rozstrzygnięć i częstą konieczność kompleksowego osądu sprawy (zob. postanowienia SN: z 19 czerwca 2018 r., II PZ 12/18; z 30 czerwca 2021 r., I CZ 38/21; z 24 lutego 2022 r., III CZ 27/22).

Należy także podkreślić, że pomimo odmiennej oceny kwestii przedawnienia, Sąd pierwszej instancji ustalił stan faktyczny, przeprowadził postępowanie dowodowe i zastosował prawo materialne w celu rozstrzygnięcia o żądaniu pozwu.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie (art. 108 § 2 w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.).

(A.G.)

[ał]